

POZICIJA

2010 m. I ir II ketvirtis. LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS

Leidžiamas nuo 1989 metų

LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinei Žmogaus Teisių
Gynimo Federacijų Lygai
FIDH (būstinė Paryžiuje)
www.fidh.org

Europos Žmogaus Teisių
Asociacijai
AEDH(būstinė Briuselyje)
www.eu.org

Tarptautinei Helsinkio
Žmogaus Teisių Federacijai
IHF (reformuojama)
www.ihf-hr.org

Asociacijos komitetas

Garbės pirmininkas -
Viktoras PETKUS
(Lietuvos Helsinkio grupės
pirmininkas)

Pirmininkas –
Vytautas BUDNIKAS
(“Požicijos” vyr.redaktorius)

Asociacijos steigėjai:

Egidijus BIČKAUSKAS
(teisininkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Antanas BURĄČAS
(akademikas)

Stasys BUŠKEVIČIUS
(politikas)

Arimantas DUMČIUS
(habil.dr., profesorius, LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS
(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS
(profesorius, Kovo11-tosios Akto signataras)

Romas GUDAITIS
(rašytojas, Kovo11-tosios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYS
(gydytojas, Kovo11-tosios Akto signataras,
LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS
(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS
(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS
(rašytojas)

Algimantas NASVYTIS
(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS
(LR Konstitucinio Teismo pirmininkas,
Kovo11-tosios Akto signataras)

Juozas OLEKAS
(gydytojas, LR Seimo narys)

Juras POŽELA
(akademikas)

Pranas RĄCIŪNAS
(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA
(LR Seimo narys,
Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS
(habil. dr., profesorius)

**IV tarptautinis NVO kongresas
Lietuvoje... 10 psl.**

**Piliečiams ribojama teisė kreiptis
į teismus ... 12 psl.**

**Per 5000 knygų V. Petkus padovanojo
M. Romerio universitetui ... 16 psl.**

KNYGA „LIETUVA IR ŽMOGAUS TEISĖS. II DALIS”

2010 m. gegužės 24 d. LR Seimo Konstitucijos salėje paminėta prieš dvidešimt metų iniciatyvinės grupės pasirašyta Visuotinė žmogaus teisių gynimo deklaracija. Šia proga buvo pristatyta knyga „Lietuva ir žmogaus teisės. II dalis“, atidaryta Lietuvos visuotinių žmogaus teisių deklaracijos paminėjimui skirta paroda.

Konferenciją surengė Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacinių režimų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisija su Seimo Žmogaus teisių komitetu. Joje dalyvavo Lietuvos visuotinių žmogaus teisių deklaracijos signatarai, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos ir

Konferencijos dalyviai LR Seimo Konstitucijos salėje

(nukelta į 2 psl.)

Prie įėjimo į Konstitucijos salę Seimo rūmuose - Lietuvos žmogaus teisių asociacijos leidinių stendas

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos atstovai.

Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas, Žmogaus teisių deklaracijos signataras, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos steigėjas, LZTGA Garbės pirmininkas Arimantas Dumčius konferencijos atidarymo metu akcentavo 1948 m. gruodžio 10 d. Paryžiuje, JTO Generalinėje Asamblėjoje priimtos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos svarbą ir aktualumą (Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d.).

Profesoriaus teigimu, Deklaracija kviečia valstybes laikytis ne kurios nors atskiros grupės teisių ir laisvių, bet ragina neužmiršti tokių visuotinių žmogaus teisių, kaip teisės į gyvenimą, laisvę, asmens neliečiamybę, pilietinių ir politinių teisių ir laisvių (santuokos, prieglobsčio teisės, įsitikinimų laisvės, taikių susirinkimų ir asociacijų laisvės), socialinių ir ekonominių teisių (teisės į darbą ir vienodą atlyginimą už vienodą darbą, teisės į poilsį ir socialinį aprūpinimą, teisės sudaryti profsąjungas). „Nors Deklaracija yra rekomendacinio pobūdžio, jos poveikis didelis – deklaracijos principai yra įtvirtinti tiek valstybių vidaus teisės aktuose, tiek privalomojo pobūdžio tarptautiniuose aktuose. Lietuvai dabartiniu metu be galo svarbu atsigręžti į minėtas žmogaus teises, kad būtų įveiktas sąstingis tarp visuomenės ir valdžios institucijų bendradarbiavimo demokratijos kūrimo“, – kalbėjo A.Dumčius.

Konferencijoje dalyvavo Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkas Arminas Lydeka, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas (pristatė knygą „Lietuva ir žmogaus teisės“. II dalis); pirmasis Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos steigėjas, Mykolo Romerio universiteto profesorius Antanas Buračas, filosofas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo signataras, Baltijos Asamblėjos narys nuo jos įkūrimo

Romualdas Ozolas, Žmogaus teisių signataras, Seimo narys Juozas Olekas, Kovo 11-osios akto signataras Algirdas Endriukaitis; Čėčėnijos atstovė Lietuvoje Aminat Saijeva, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijos atstovai prof. Vladas Vilimas, doc. dr. Romualdas Povilaitis ir kiti.

PASIKLYDĘ VERTYBĖSE

Vytauto Budniko kalba pristatant knygą „Lietuva ir žmogaus teisės. II dalis“.

Istorijos užmarštin nugrimzdo laikmetis, kai žmonės baiminosi dėl uždraustos knygos ar drąsesnio žodžio. Žymus disidentas, Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas ir Lietuvos visuotinių žmogaus teisių deklaracijos signataras Viktoras Petkus pasakojo, kaip 1976 – aisiais, įsteigus Lietuvos Helsinkio grupę, daugelis su nerimu žvelgė į ją, sveikino už drąsų žingsnį, bet pasiūlius pasirašyti steigiamąjį grupės dokumentą, traukėsi šalin ir atsikalbinėjo, girdi, šeima, darbas... Viso labo radosi tik du bendraminčiai, išdrįsę mesti iššūkį sovietų imperijai: tai Tomas Venclova ir Eitanas Finkelšteinas. Vėliau, vyskupui Julijonui Steponavičiui padedant, prie jų prisidėjo jėzuitai Karolis Garuckas ir Bronius Laurinavičius.

Ši nedidelė grupelė idealistų tarsi Dovydas su Galijotu stoji prieš tuometinį galingą Sovietų sąjungos totalitarinį režimą.

Tiesos dėlei reikia pridėti, kad Lietuvos laisvės idėjai pasiaukojusių žmonių buvo žymiai daugiau. Dešimtys tūkstančių jų žuvo ir mirė Sibiro lageriuose. Tūkstančiai pokario partizanų, ryšininkų, partizanų rėmėjų atgulė Tėvynės žemėje, daugumai jų nepastatyti nei antkapiai, nei paminklai, jų net ir kapaviečių nėra, todėl vardai nežinomi ir galbūt amžiams dingę iš mūsų istorijos. Dėl to nepateisinama mūsų kaltė, kad bent jau žinomi

Knygos „Lietuva ir žmogaus teisės II dalis“ pristatymas. Iš kairės LR Seimo žmogaus teisių komiteto pirmininkas Arminas Lydeka ir LR Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pirmininkas Arimantas Dumčius

išlikę vardai iki šiol neįrašyti mokyklų istorijos vadovėliuose.

Neseniai, minint Lietuvos Nepriklausomybės 20 – metų, šiuose Seimo rūmuose žymus Rusijos žmogaus teisių gynėjas Sergejus Kovaliovas iš tribūnos pasakė: „jei nebūtų Nijolės Sadūnaitės, Viktoro Petkaus ir daugelio kitų politinių disidentų, nebūtų buvę ir Kovo 11-osios šventės.“

Tai neginčijama tiesa, nors kai kas vengia ją garsiai sakyti. Politikos pragmatikai šiuos žmones vadina idealistais.

Galima su tuo sutikti. Bet idealistai visais laikais griovė imperijas ir kėlė įniršį totalitariniams režimams. Indijoje - Mahatma Gandi, Pietų Afrikoje - Nelsonas Mandela, Rusijoje – Andrejus Sacharovas, o Lietuvoje – Viktoras Petkus, Bronius Laurinavičius, Vladas Lapienis ir kiti Lietuvos Helsinkio grupės nariai. Ši grupė kėlė didžiulį sovietinės valdžios nepasitenkinimą. Nors ji neturėjo jokių demokratinės valstybės instrumentų ir vadovavosi tik Visuotine žmogaus teisių deklaracija, Helsinkio Baigiamuoju aktu, vadovaudamiesi šiais dviem pilietinių, politinių bei ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių tarptautiniais paktais rengė dokumentus apie žmogaus teisių pažeidinėjimus sovietų okupuotoje Lietuvoje, viešino juos, teikė tarptautinėms žmogaus teisių konferencijoms. Grupės dėka pasaulis sužinojo apie tremtyje kalinčius vyskupą Julijoną Steponavičių, arkivyskupą Vincentą Sladkevičių, Vladą Lapienį, Joną Matulionį, Mariją Jurgutiene, Valę Anholdaitę- Bielopetravičienę, Henriką Jaškūną, Povilą Pečiulaitį, Balį Gajauską, Algirdą Žiprę, Romą Ragaišį ir daugelį kitų.

Grupė protestavo prieš akademiko Andrejaus Sacharovo ištrėmimą, Sovietų Sąjungos intervenciją Afganistane ir sovietų invaziją Čekoslovakijoje bei su tuo susijusius tragiškus Prahos įvykius.

Šiandien vartotojiškos aplinkos suglumintam ir nuolatinių valdininkų apgavysčių išvargintam piliečiui gal keistai atrodo to meto žmonių pasiaukojimas ir pareiga tėvynei. Tačiau tų laikų jaunimas tikėjo grupės idealais ir ėjo jų keliu.

Tuometiniai Grupės nariai Kęstutis Subačius ir Audronius Ažubalis slapčia, rizikuodami patekti į sovietinės valdžios nemalonę, vežiojo ataskaitas, apžvalgas ir kitus Grupės dokumentus į Maskvą, kad šie kokių nors būdu būtų pergabenti į Vakarų.

Sunku pervertinti Grupės veiklą.

2007–iais Jungtinės Didžiosios Britanijos karalystės ambasadorius Colinas Robertsas, kalbėdamas Seime Helsinkio 30 metų sukakties minėjime pasakė: „Lietuvos Helsinkio grupė vadovavo disidentiniam judėjimui, nes Lietuva kovojo ne tik už žmogaus teises, bet ir už savo laisvę. Dėl šios priežasties Lietuvos disidentinis judėjimas buvo pats aktyviausias iš visų disidentinių judėjimų Sovietų sąjungoje.“

Apie tai Viktoras Petkus išleido dvi knygas - „Lietuvos Helsinkio grupė“. I ir II dalys. Jos yra šioje parodėlėje. Jose sukaupti grupės dokumentai, laiškai ir prisiminimai, autentiškai pasakojantys apie pagrindinę Lietuvos laisvei pasiaukojusių žmonių veiklą.

Buvo mėginimų išleisti ir trečią knygą. Bet M. Romerio universiteto profesorius Antanas Buračas iki šiol nespausdintus Lietuvos Helsinkio grupės pareiškimus bei straipsnius pasiūlė sudėti į knygos „Lietuva ir žmogaus teisės“ antrąją dalį.

Mums tai pasirodė logiška, nes mūsų valstybės Nepriklausomybės atgavimo išvakarėse Lietuvos Helsinkio Grupės veikla buvo glaudžiai persipynusi su žmogaus teisių gynimo asociacijos, politinių partijų ir judėjimų veikla. Grupė skelbė bendrus pareiškimus su Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiu, Krikščionių demokratų, Socialdemokratų partijomis, Jaunimo, Tremtinių sąjungomis bei kitomis visuomeninėmis organizacijomis.

Iš kairės Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo signataras Algirdas Endriukaitis ir LR Seimo pirmininko pavaduotojas Česlovas Juršėnas

Knygos "Lietuva ir žmogaus teisės. II dalis" pristatymas

Neskelbti dokumentai

Taigi ši knyga yra ne tik pirmosios knygos „Lietuva ir žmogaus teisės“. I dalis, išleistos 2009 metais, tęsinys. Joje taip pat sudėti ir niekur neskelbti tarptautinių organizacijų, išėivijos bei Lietuvos Helsinkio grupės dokumentai žmogaus teisių tema. Tai dokumentinis rinkinys pareiškimų, raštų, laiškų tų žmonių, kurie demokratiniais būdais realizavo savyje glūdintį teisingumo siekį.

Be kita ko, knyga apima ir abiejų Lietuvos žmogaus teisių (LŽTA) ir (LŽTGA) asociacijų veiklą nuo 2000-ųjų iki 2010 metų.

Kaip ir pirmajame, šiame leidinyje, visa medžiaga teikiama chronologine tvarka, nurodant datas, atsižvelgiant į įvykių svarbą ir jų tarptautinį rezonansą.

Nėra teisingumo be teisingų žmonių

Galima šią knygą vertinti palankiai, ir, atvirkščiai, galima žvelgti į ją kritiškai. Nes ji, kaip ir kitos knygos, neparengė atsakymų į iššūkius, su kuriais šiandien susiduria visuomenė, ir kurių prieš dvidešimt metų, pasirašydami Lietuvos visuotinių žmogaus teisių gynimo deklaraciją, signatarai nenujautė.

Prieš dvidešimtmetį Asociacijos steigėjai rėmėsi Visuotine žmogaus teisių deklaracija, 1975 metais Helsinkyje įvykusio Saugumo ir bendradarbiavimo Europoje pasitarimo nuostatomis. Organizacija

kurta nepolitinė, ji turėjo būti virškonfesinė ir ginti kiekvieno žmogaus teises, nepriklausomai nuo jo tautinės kilmės, religinių ar politinių įsitikinimų. Kai kas manė, kad tereikia ginti žodžio laisvę, ginti žmones nuo ekonominio išnaudojimo, socialinės nelygybės, skurdo, nuo persekiojimo už įsitikinimus. Kitiems rodėsi, kad nedalyvaujant politikoje galima daug teisingiau, objektyviau ir sąžiningiau vertinti žmonių santykius ir netgi galvojo, kad yra kažin koks **kitoks teisingumas**, visai nesusijęs su politika.

Popiežius Benediktas XVI –asis yra pasakęs, kad jeigu nebus teisingų žmonių, nebus ir teisingumo, o teisingumas priklauso politikos sričiai, tad bėgant nuo politikos, kyla pavojus užsidaryti savyje pasaulyje ir atitrūkti nuo realaus gyvenimo.

Matydami, kaip niekinama artimo meilė, solidarumas, tarpusavio pagalba, kaip sparčiai įsivyrąja gobšumas, cinizmas ir nesąžiningumas, ne vienas mūsų ėmė suprasti, kad tokio teisingumo, kuris nebūtų susijęs su politika, atitrūkęs nuo realaus gyvenimo, apskirtai nėra.

Juk negalime sakyti, kad kaimo žmonių teisės yra apgintos, kai patys kaimai ir jų bendruomenės nyksta, kai žmonės, neturėdami darbo ir nematydami perspektyvų, iš nevilties masiškai girtauja.

Nei mes, kurie jaučiamės atsakingi už žmogaus teisių priežiūrą, nei valstybė, kurios priedermė yra rūpintis piliečių teisėmis, negali tvirtinti, kad ginamos piliečių socialinės ir ekonominės teisės, kai dėl bedarbystės šimtai tūkstančių jaunų žmonių visam laikui palieka Lietuvą.

Statistikos duomenys rodo, kad Lietuvą jau paliko daugiau nei 800 tūkstančių jos piliečių, kad už Lietuvos ribų jau gyvena daugiau nei ketvirtis tautos. Mums žinoma, kad į vaikų globos įstaigas kasmet patenka apie 3 tūkstančius vaikų, kad išsigimimų skaičius sparčiai auga, kad Lietuvoje skiriasi kas trečia susituokusi šeima - Lietuva tarp ES šalių netgi tapo skyrybų rekordininkė.

Tad gal derėtų atvirai pripažinti, kad neturime pagrindo kalbėti apie lietuvių tautos galimybę gyventi ir išlikti milijoninėje Europos šalių bendrijoje, kai lietuvių kalba gujama iš kasdieninės vartosenos, kai lietuvis, gyventis svetimose valstybėse ir įgijęs jos pilietybę, dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimo visam laikui praranda savo prigimtine teisę būti Lietuvos piliečiu.

Besąlygiškai ir beatodairiškai akcentuodami Vakarų vertybes, mes tarytum nepastebėjome, o pastebėję galbūt vengėme kalbėti apie iššūkius, su kuriais susidūrė pats Vakarų pasaulis.

Mes ir patys, užuot kalbėję apie pareigą savo vaikams ir šeimai, ėmėme atvirai propaguoti partnerystės sutartis, dirbtinio apvaisinimo, eutanazijos perspektyvas, netgi prostitucijos įteisavimo galimybę.

O gal derėjo atvirai pripažinti, jog kažkas nutiko

mūsų pamatinėms vertybėms. Turėjome būti nuoširdūs bent sau ir prisipažinti, kad žmogaus teisės yra neatsiejamos nuo politikos, o teisingumas politikoje - nuo teisingų žmonių.

O jei taip, tai nemažai daliai intelektualų tenka priimti atsakomybę už tai, kad jie, šalindamiesi politikos, užleido vietą neatsakingoms vienadienėms partijoms ir politiškai nebrandžioms asmenybėms, kad leido joms priiminėti svarbiausius ir dažnai skaudžiausius Lietuvos visuomenei sprendimus.

Deja, turime tai, ką turime.

Bent jau dabar pasigirsta balsų, kad svarbiausi mūsų visuomenei mesti iššūkiai dažnai ateina iš svetur. Nuolat akcentuojama homofobija, tautinių mažumų teisių pažeidimai – tai tik paradinė, menama, žmogaus teisių pažeidimų Lietuvoje pusė. Juk sunku suprasti, kodėl vienos grupės žmonių teisės iškeliamos, o didesnės dalies žmonių paminamos arba apie jas paprasčiausiai nekalbama.

Kieno teisės svarbesnės?

Kodėl nekalbame apie kasdien pažeidžiamas individo teises gyventi ir būti saugiam, teisę į teisingą teismą, teisę į mokslą ir gydymą, kiekvieno teisę dalyvauti valstybės valdyme, teisę į sveiką aplinką, kultūros ir paveldo teises. Tuo tarpu nuolat keliamas ir palaikomas tarptautinis triukšmas dėl mažumų teisių, pvz., dėl nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo arba asmenvardžių rašybos nelietuviškomis raidėmis.

Matyt, kai kas nedrįsta sau pripažinti, kad tikroji menamų pažeidimų esmė yra vertybinis požiūris į pačias teises. Ir tai nėra tik mūsų visuomenės reikalas. Apie tiesos išdavystę dėl Gruzijos karo žinojo visa Vakarų Europa. Šią išdavystę ji nurijo tyliai, nes pragmatinė politika negalėjo sau leisti tokios prabangos - piktintis silpnųjų žudymu!

Dvigubi tiesos ir teisingumo standartai lengvai persimetė ir pas mus. Beje, nespėjusi atsigauti po okupacijos, Lietuva nebuvo pasirengusi tokioms radikalioms permainoms. Skaudžiausia, kad atgavusi nepriklausomybę, **Lietuva neatgavo jos turinio**. Mes nesugebėjome atstatyti teisingumo atžvilgiu tų žmonių, kurie iš esmės paaukojo save mums, pasiaukoję Lietuvos laisvei. Gėda pripažinti, bet buvusiems rezistentams, politiniams kaliniams ir tremtiniams per dvidešimt metų valstybė nesugebėjo sugrąžinti iš jų atimtos žemės. Per dvidešimt metų mes neįstengėme sukurti pilietinės visuomenės ir iki šiol neturime realios savivaldos, - miestų ir miestelių piliečiai tegali rinktis savo valdžią iš vos penkis procentus mūsų šaliai atstovaujančios partinės nomenklatūros.

Iš mūsų atimta teisė gyventi sveikoje aplinkoje, nes finansiniams klanams atstovaujančios valdininkų grupės projektuoja ir stato kaimo žmonių kiemuose

kiaulides, tikindami juos, kad šie turi neginčijamą teisę be skatiko kišenėje išsikraustyti kur tik širdis geidžia. Jie nurodo, kur ir kada naikinti tautos kultūros ir paveldo paminklus, nusprendžia už mus, kur ir kokio dydžio bus statoma atominė jėgainė, nors tai yra visuomenės interesas ir ateinančių kartų būties reikalas.

Mes neturime nepriklausomų teismų, nes per daugiau nei dvidešimt metų teismuose taip ir nesugebėjome įtvirtinti visuomenės tarėjų ar prisiekusiųjų instituto. Iki šiol teismus, prokuratūrą tebepančioja senasis teisyne - sovietiniai kosmetiškai pataisyti Administracinis, Baudžiamasis ir Civilinis kodeksai.

Prokuratūra neskuba nagrinėti pokario rezistencijos bylų, matyt, laukia, kol nukentėjusieji išmirs. Tuo tarpu teismai, nagrinėdami nukentėjusiųjų partizanų šeimų bylas, dažniausiai išteisina KGB talkininkus ir nubaudžia partizanų narius, kaip tai nutiko Kaune partizano dukrai Martinai Astrauskaitei-Bikuličienei. Ši po 17 Nepriklausomybės metų pralaimėjo bylą jos tėvą partizaną įdavusiam čekistui Vasiliauskui ir jo bendražygei KGB agentei Žukaitienei. Pasirodo, Kauno teismo teisėja Birutė Bobrel partizano dukrą įpareigojo atlyginti KGB agentei Žukaitienei 1000 litų teismo išlaidas vien dėl to, kad partizano dukra neįtikino teisėjos, koku būdu ji patyrė žalą dėl savo sušaudyto tėvo.

Mes turime šimtus neišnagrinėtų ir net nepradėtų nagrinėti rezistencijos bylų - per metus jų išnagrinėjama vos keliolika. Taigi, kad visos bus išnagrinėtos, vilties nebėra. Gal dėl to buvusios partizanų šeimos, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai pasijuto apvogti, apgauti ir paniekinti.

Pasiklydę tarp vertybių

Logiškai kyla klausimas, kas gi dėl to kaltas, kad visas mūsų tautos moralinis elitas liko Nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvenimo užribyje?

Atsakymo, matyt, reikia ieškoti ne šioje salėje. Mūsų valstybė niekaip neatsiejama nuo kitų Europos kaimynių. Deja, ji neatsiejama ir nuo blogų įtakų, o vykstantys vertybiniai pokyčiai neišvengiamai keičia ir visuomenės sąmonę.

Nepailstamas šeimos instituto menkinimas ir visuomenės sekuliarėjimas rodo, kad Europa, atsisakiusi krikščioniškųjų vertybių ir sukilusi prieš krikščionybės simbolį (kryžių), pati atsidūrė gilioje dvasinėje krizėje, prie dvigubų standartų slenksčio.

Ar mes galime ką nors pakeisti?

Galbūt. Bet pirmiausia mums patiems reikia mėginti suvokti, kokias vertybes priimame ir kokias norime išsaugoti.

Kai mėginame apginti pavienių žmonių ar jų

grupių teises, turime klausti savęs: ar pajėgsime apginti fundamentaliąsias visuomenės teises – teisę išgyventi, išlikti, teisę į savo kalbą, kultūrą, teisę į savo identitetą.

Ar privalome beatodairiškai ginti tiesą, moralę ir dorovę? O jei privalome, tai kokią tiesą, kokią moralę ir kieno dorovę?

Ar galime ginti vienas vertybes, neišduodami kitų, dažnai net žymiai svarbesnių?

Gal taip ir nederėtų kalbėti. Gal taip manančiųjų vertinimo kriterijai paseno ir nūnai nebetinka moderniai visuomenei. Bet jei taip, tai gal ir mūsų tėvų sudėtos aukos už Tėvynės laisvę nebėra vertybė? Juk tampa nebemadingos sąvokos ištikimybė, pareiga, patriotizmas.

Taip sakydamas tenorėjau pasidalinti dvejonėmis. Ačiū Dievui mumyse dar neišnyko solidarumas,

tarpusavio pagarba, patriotizmas. Yra vilties, jog tas vertybes, kurias gynė tūkstančiai žuvusių pokario partizanų, šimtai tremtinių ir politinių kalinių, vertybes, kurias puoselėjo Lietuvos Helsinkio grupė, mes perduosime savo vaikams.

Todėl tarsi simbolišią knygą – mūsų visų bendro darbo vaisių - noriu pirmiausia įteikti Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkui, Lietuvos visuotinių žmogaus teisių gynimo deklaracijos signatarui, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos steigėjui ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkui Viktorui Petkui, nes kol visuomenė turi tokių žmonių, ji gali būti rami dėl savo ateities.

Beje, mieli svečiai, šiomet gegužės 17 –ąją Viktorui Petkui sukako 82 metai.

Dėkoju už dėmesį

Nuotraukoje iš dešinės: Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas Viktoras Petkus ir Lietuvos Helsinkio grupės narys Stasys Stungurys

ASOCIACIJA IR ŽMOGAUS TEISĖS

*Knygos pristatymas
LR Seimo rūmuose*

LŽTGA GARBĖS PIRMININKUI - 70

2010 m. sausio 10 d. Lietuvos Respublikos Seime iškilmingai buvo paminėtas Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos steigėjo ir signataro, LR Seimo nario, habil. dr., kardiologijos profesorius Arimanto Dumčiaus 70-ies metų jubiliejus.

Seimo rūmuose jį sveikino buvę ir dabartiniai kolegos, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija. Ta proga pristatyta knyga „Gydytojas Arimantas Dumčius: profesinė ir visuomeninė veikla“ iš serijos „Lietuvių tauta ir pasaulis“.

LIETUVOS VYRIAUSYBEI BŪTINA NVO PARAMA

2010 m. kovo 3 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos atstovai buvo pakviesti į susitikimą su LR Užsienio reikalų ministerijos darbuotojais. Renginyje dalyvavo ir Žmogaus teisių stebėjimo instituto, Piliečių gynybos paramos fondo, Lygių galimybių plėtros centro, Lietuvos žurnalistų sąjungos atstovai, taip pat Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (TSPMI), Mykolo Romerio universiteto dėstytojai, politologai bei žurnalistai.

Susitikimo dalyviai buvo supažindinti su Lietuvos pirmininkavimo Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijoje (ESBO) 2011 m. iššūkiais ir galimybėmis. Tartasi dėl pilietinės visuomenės paramos pirmininkavimui.

Ministras Audronius Ažubalis pasveikino susitikime dalyvavusį Lietuvos Helsinkio grupės įkūrėją Viktorą Petkų, kuris daug jėgų skyrė tam, kad būtų laikomasi 1975 m. patvirtintų Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos Baigiamajame akte patvirtintų principų, o žmogaus teisių pažeidimai būtų atskleidžiami Vakarų ir Lietuvos visuomenėms.

Ministras siūlė įsteigti NVO paramos Lietuvos pirmininkavimui ESBO grupę, kurią sudarytų politologai ir NVO atstovai.

„Tokia grupė užtikrintų bendradarbiavimą tarp valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų, politologų, spaudos apžvalgininkų. Reikalinga šių nepriklausomų ekspertų parama Lietuvos pirmininkavimui ESBO 2011 m. Norime aktyvesnio Lietuvos nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo, ypač ESBO žmogiškojo matmens renginiuose“, – teigė A.Ažubalis.

Pirmininkaudama Lietuva toliau sieks stiprinti saugumą ir stabilumą 56 šalis vienijančioje ESBO erdvėje. Vienas iš svarstomų Lietuvos pirmininkavimo prioritetų – žmogaus teisės, spaudos laisvė ir žurnalistų saugumas.

SVEČIUOSE SERGEJUS KOVALIOVAS

2010 m. kovo 11 d. LR Seime minint Lietuvos Nepriklausomybės 20-metį LŽTA bei LŽTGA atstovai Viktoras Petkus, Vytautas Budnikas, Arimantas Dumčius ir buvę disidentai, laisvės kovų dalyviai susitiko su Rusijos žmogaus teisių gynėju Sergejumi Kovaliovu. Kai kurie jų seniai bičiuliaujasi su S.Kovaliovu, todėl nepraleido progos įsiamžinti nuotraukoje.

Iš dešinės:

*V. Budnikas, A. Dumčius, S. Kovaliovas,
J. Kadžionis, V. Petkus, S. Stungurys,
P. Cidzikas, E. Burokas.*

LR Seimo rūmai, 2010 m. kovo 11 d.

MONOPOLIJŲ VEIKLA PRIEŠ VISUOMENĘ

2010 m. gegužės 1 d. Kaune įvyko Jungtinio demokratinio judėjimo (JDJ) nepriklausomo visuomeninio kontrolės ir strateginio planavimo komiteto/komisijos steigiamasis susirinkimas, kuriame dalyvavo Kauno Technologijos universiteto profesorius Gediminas Adlys, dr. Rolandas Asauskas, Lietuvos Žemės ūkio akademijos profesorius Jonas Burauskas bei kiti mokslininkai. Steigiamajame susirinkime dalyvavo ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas.

Jis pažymėjo, kad netgi Europos Sąjungos teisės aktai sunkiai skinasi kelią į Lietuvos nacionalinę teisę. Kaip pavyzdį paminėjo Orhuso konvenciją, kurios nuostatos nuo 2001 metų (Konvencija ratifikuota 2001 m.) taip ir neperkeltos į Lietuvos nacionalinę teisę. Taigi visuomenė kol kas neturi svarbiausių kontrolės mechanizmų – teisingų įstatymų, kurie leistų piliečiams realiai ištraukti į valstybės valdymą. Dėl šios priežasties piliečiai negali kontroliuoti energijos monopolijų, kaip nors įtakoti diktuojamas elektros energijos ir šilumos kainas. Jie visiškai priklausomi nuo monopolijų užgaidų ir neturi teisės tos priklausomybės atsikratyti. Pavyzdžiui, pilietis, daugiabučiame pastate panorėjęs atsakyti centralizuoto šilumos tiekimo, negali to padaryti, nes įstatymas ir kiti teisės aktai jam tai padaryti draudžia.

Jungtinio demokratinio judėjimo (JDJ) nepriklausomo

Susirinkimo dalyviai kalbėjo apie alternatyvas, apie tai, kokie sudaromi dirbtiniai trukdžiai, kad neatsirastų alternatyvios energijos tiekimo šaltinių, kad žmonės negalėtų pirkti pigesnę elektros energiją, pigiau šildyti savo būstą ir kt.

Kalbėta apie tai, kad neįmanoma kovoti su monopolijomis nedalyvaujant valstybės politinėje veikloje.

RENKUOSI ŠEIMĄ

2010 m. gegužės 7 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas Budnikas dalyvavo „Žinių radijo“ surengtoje laidoje „Renkuosi šeimą“.

Kalbėdamas LŽTA atstovas akcentavo šeimos reikšmę visuomenės gyvenime, būtinybę ginti svarbiausias vertybes. Jis pastebėjo, kad žmogaus teisėmis Lietuvoje per dažnai piktnaudžiaujama, kad svarbiausios žmonių teisės neretai paminamos, tačiau nuolat akcentuojamos ir kone garbinamos visuomenei mažiau reikšmingos atskirų individų ir žmonių grupių teisės. Kaip pavyzdį jis paminėjo naujosios AE statybą Baltarusijoje, prie Lietuvos valstybinės sienos, vos 45 km. nuo Vilniaus. Jo nuomone, atsakingos Lietuvos institucijos nusikalstamai aplaidžiai nesirūpina šios AE poveikio aplinkai tyrimais. Visuomenė supažindinta tik su paviršutiniška AE poveikio aplinkai ataskaita. O juk nauja atominė jėgainė ateityje turės šimtus ar net tūkstančius kartų didesnę reikšmę Lietuvos valstybei, jos ateičiai ir čia gyvenančioms ateities kartoms, nei pavienių asmenų ir jų grupių teisių apsauga. Apgailėtina, kad šia tema net nediskutuojama. Todėl susidaro įspūdis, kad dažnai keliamas triukšmas dėl asmenvardžių rašybos ar homoseksualų teisių tik tam, kad būtų nukreiptas visuomenės dėmesys nuo žymiai opesnių problemų. Kalbėtojas pabrėžė, kad homoseksualų teisės taip pat turi būti ginamos, bet šios teisės turi būti vertinamos bendrame visuomenės teisių kontekste. Beje, Lietuvos žmogaus teisių asociacija negavo nė vieno pareiškimo ar skundo dėl homoseksualų teisių pažeidimo, todėl sukeltas ažiotažas dėl šių teisių yra akivaizdžiai perdėtas ir tik patvirtina teiginį, kad juo siekiama nukreipti visuomenės dėmesį nuo svarbiausių šalies problemų.

SUSITIKIMAS SU MORTEN KJAERUM

2010 m. gegužės 17 d. Lietuvos žmogaus teisių stebėjimo institute įvyko nevyriausybinų organizacijų susitikimas su Europos Sąjungos Pagrindinių teisių agentūros (European Union Agency for Fundamental Rights) direktoriumi Morten Kjaerum. Prieš susitinkant su Lietuvos politikais ir pareigūnais, M. Kjaerum norėjo gauti iš NVO informaciją bei išklausti nuomos apie žmogaus teisių padėtį Lietuvoje, pristatyti Agentūros darbo planus ir aptarti NVO bendradarbiavimo su Agentūra galimybes.

Lietuvos nevyriausybinių organizacijų atstovai nuogaštavo dėl sistemingų psichikos neįgaliųjų teisių pažeidimų,

dėl smurto šeimoje aukų gynybos, neapykantos kurstymo žiniasklaidoje ir kt.

Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius Henrikas Mickevičius pastebėjo, kad Lietuvoje ratifikuota nemažai konvencijų, priimta gerų įstatymų, bet iki šiol nėra valstybinės žmogaus teisių politikos, nė viena partija neplanuoja žmogaus teisių darbo, ir žmogaus teisių klausimai nebuvo patekę nė į vienos Vyriausybės programą. Jis siūlė veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms vienyti pastangas, teikti bendrus reikalavimus, nes tuomet jie būtų svaresni ir efektyvesni.

Susitikime dalyvavo Lietuvos žmogaus teisių asociacijos, Piliečių gynybos paramos fondo, Lietuvos žmogaus teisių centro, Lygių galimybių plėtros centro, Etninių tyrimų centro, Tolerantiško jaunimo asociacijos, Lietuvos gėjų lygos, Nacionalinio integracijos instituto, Romų visuomenės centro bei Lietuvos žydų bendruomenės atstovai.

SUSITIKIMAS PREZIDENTŪROJE

2010 m. birželio 2 d. Lietuvos Respublikos prezidentūroje įvyko LR Prezidentės teisės patarėjų susitikimas su Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos Garbės pirmininku, LR Seimo nariu Arimantu Dumčiumi ir Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininku bei „Pozicijos“ vyriausioju redaktoriumi Vytautu Budniku. Susitikimo metu Lietuvos Respublikos prezidentūrai A.Dumčius ir V.Budnikas įteikė „Lietuva ir žmogaus teisės“ pirmąją ir antrąją knygas, kuriose aprašoma žmogaus teisių gynimo veikla Lietuvoje nuo 1989-ųjų iki 2010-ųjų metų. Pokalbio metu aptartos vykdomos sveikatos, teismų, žemės reformos bei nevyriausybinių žmogaus teisių organizacijų požiūris į jas. Taip pat tartasi dėl būtinybės koordinuoti žmogaus teisių veiklą mūsų šalyje. Abiejų asociacijų atstovai pažymėjo, kad visuomenė yra nusivylusi teisėtvara, vykdomomis reformomis joje, kad ji šiandien labiausiai pasitiki Lietuvos Prezidento institucija, kuri atliepia esminius žmonių lūkesčius.

LR Prezidentūros atstovai patvirtino, kad Prezidentei svarbi nevyriausybinių žmogaus teisių organizacijų nuomonė teismų reformos klausimais. Buvo patikinta, kad Prezidentūra atsižvelgs į teikiamus siūlymus ir pastabas rengiant bei tvirtinant Lietuvos valstybės įstatymus ir jų pataisas.

TOLIAU TAIP GYVENTI NEGALIMA

2010 m. birželio 9 d. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos atstovai dalyvavo LR Seime surengtoje kultūros ir meno darbuotojų konferencijoje „Lietuva - visuomenės gerovės ir teisingumo valstybė“. Konferencijos iniciatorius - Lietuvos kultūros kongresas, Lietuvos mokytojų profesinė sąjunga, Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų asociacija, Lietuvos humanistinės psichologijos asociacija.

Ar efektyvi šiandien mūsų valstybės vykdoma kultūros politika? Ar ji stiprina visuomenės dvasingumą bei kūrybiškumą, prisideda prie tautos savimonės ugdymo bei pilietinės brandos? Ką daryti, kad Lietuvoje būtų geriau girdimas meno kūrėjų balsas?

Šiuos ir kitus klausimus svarstė konferencijos dalyviai. Joje kalbėjęs Lietuvos kultūros kongresą atstovaujantis filosofas, humanitarinių mokslų daktaras Krescencijus Stoškus pažymėjo, kad atėjo metas intelektualams aktyviai dalyvauti valstybės politikoje.

“Po vakarykštės Prezidentės kalbos (Seime) toliau taip gyventi kaip gyvenome, nebegalima”,- sakė K.Stoškus.- ”Gavome aiškų signalą, jog turime veikti. Turime paremti Prezidentę ir permainas mūsų valstybėje.”

Kultūros ir meno darbuotojų konferencija LR Seimo rūmuose

Aštriai kalbėjo ir Lietuvos muzikų sąjungos atstovas profesorius Saulius Sondenckis. Jis kėlė klausimą apie kultūrai skirtų lėšų švaistymą, kultūros įstaigų vadovų piktnaudžiavimą ir jų nebaudžiamumą. Jo kalba nepatiko renginio moderatorei LR Seimo narei Aušrinei Povilonienei, kuri mėgino sumenkinti profesoriaus kalbą, kviesdama oratorių teikti konkrečius siūlymus, o ne abstrakčiai tik kalbėti. Anot jos, į daugelį profesoriaus išsakytų pageidavimų jau atsižvelgta.

Tai gerokai suerzino konferencijos dalyvius. K.Stoškus pasiūlė A.Povilonienei vengti nurodinėti konferencijos dalyviams ką ir kaip kalbėti. Jo nuomone, laisvai pasišnekučiuoti galima ir ne Seimo rūmuose. Čia susirinkusieji nori ir turi išsakyti tai, ko nutylėti jau nebeįmannoma.

A.Povilonienei paprieštaravus, jog neva kiekvienas gali reikšti savo nuomonę, todėl šią teisę turinti ir ji, susirinkusieji plojimais išprašė ją iš salės.

Konferencijai pirmininkauti ėmė K.Stoškus.

Kalbėjo Lietuvos teatro režisierių, Ikmokyklinio ugdymo įstaigų asociacijų, Rašytojų, Tautodailininkų, Mokytojų profesinės ir Žurnalistų sąjungų bei Tėvų forumo atstovai. Visų kalbose skambėjo nusivylimas dėl klestinčios korupcijos valstybės institucijose, dėl nacionalinio mokslo ir kultūros naikinimo, visuomenės degradavimo, masinės jaunimo emigracijos.

PO 20-IES METŲ

2010 m. birželio 3 d. Lietuvos mokslų akademijoje buvo pristatyta knyga „Kelias į nepriklausomybę: Lietuvos sąjūdis 1988-1991“. Renginį surengė Lietuvos žmogaus teisių asociacijos signatarai, aktyvūs Sąjūdžio dalyviai LMA akademikas Antanas Buračas, Justinas Marcinkevičius, Bronius Genzelis, bei Sąjūdžio dalyviai profesorius Bronislovas Juozas Kuzmickas, Romualdas Ozolas, LMA profesorius Antanas Tyla, Angonita Rupšytė, Ingrida Matusėvičiūtė.

Renginio organizatoriai dalijosi mintimis apie prabėgusį 20 – ies metų Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpį ir nūdienos problemas. Akcentuota Lietuvos valstybingumo erozija, pilietinės visuomenės irimas.

Literatūrine kompozicija renginio dalyvius pasveikino Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijos atlikėjos.

Renginio „Kelias į nepriklausomybę: Lietuvos sąjūdis 1988-1991“ dalyviai LMA salėje

PASVEIKINTAS RAŠYTOJAS

2010 m. birželio 9 d. Lietuvos rašytojų sąjungoje buvo paminėta Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto nario rašytojo Vytauto Girdzijausko 80 metų sukaktis. Šio paminėjimo proga rašytojas pristatė savo naujausias knygas. Viena jų – „Trylika tekstų apie vieną gyvenimą“.

NVO KONGRESAS VILNIUJE

2010 m. birželio 11 -12 d. LR Seime vyko IV regioninis nevyriausybių organizacijų kongresas. Jį surengė Lietuvos piliečių gynybos paramos fondas, kuriam talkino Europos Tarybos demokratijos ir politinių reiklų direktoratas, Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos ir Nyderlandų užsienio reikalų ministerijos.

Kongrese dalyvavo Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos, Lenkijos, Kaukazo, Baltijos valstybių NVO atstovai

Kongresą atidarė LR Seimo užsienio reikalų komiteto pirmininkas Emanuelis Zingeris

Tribūnoje Europos Tarybos Demokratijos ir politinių reikalų generalinio direktorato demokratių institucijų direktorius Childerik Schaapveld.

Kongreso dalyviai Maskvos Helsinkio grupės atstovė Liudmila Aleksejeva ir buvęs disidentas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas Viktoras Petkus

bei tarptautiniai ekspertai iš dvylikos Europos šalių. Pagrindinė kongreso tema - NVO vaidmuo pliuralistinėje demokratijoje.

Kongresą atidarė LR Seimo užsienio reikalų komiteto pirmininkas, LR Seimo delegacijos Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje pirmininkas Emanuelis Zingeris, akcentavęs demokratių permąstymų būtinybę kaimyninėje Baltarusijoje, siedamas Lietuvos ir Baltarusijos partnerystę su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija.

Sveikinimo kalbas dalyviams tarė ir LR Seimo narys, 1990 m. Nepriklausomybės akto signataras Saulius Pečeliūnas bei Europos Tarybos Demokratijos ir politinių reikalų generalinio direktorato demokratių institucijų direktorius Childerik Schaapveld.

Kongrese kalbėjo Lenkijos Žmogaus teisių fondo prezidentė Danuta Psywara, apdovanotoji Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino Riterio kryžiumi Maskvos Helsinkio grupės prezidentė Liudmila Aleksejeva, Gruzijos, Ukrainos ir kitų valstybių NVO atstovai.

Susirinkusieji akcentavo būtinybę glaudesnio Nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo siekiant paspartinti demokratiškus procesus pokomunistinėse Rytų Europos valstybėse – Baltarusijoje, Gruzijoje, Rusijoje, Ukrainoje ir kt.

DĖL PILIEČIŲ TEISĖS KREIPTIS Į TEISMUS APLINKOS KLAUSIMAIS

Lietuvos Respublikos Prezidentei Jos Ekscelencijai Daliai Grybauskaitei
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Irenai Degutienei
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Generalinei prokuratūrai
Lietuvos Respublikos Nacionalinei teismų administracijai
Lietuvos Respublikos Teismams

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS KREIPIMASIS

2010 m. sausio 18 d.

Vilnius

Pastaruoju metu suaktyvėjęs valstybės valdžios dialogas su visuomene teikia vilčių, kad šalyje prasideda esminės socialinės ir ekonominės permainos, kad netrukus bus pradėta įgyvendinti teisinė reforma ir visuomenė įgys galimybę aktyviai dalyvauti kuriant gerovės valstybę.

Tuo pat metu kelia susirūpinimą agresyvėjanti negatyvi lobistinė veikla Seime ir valstybės valdymo institucijose, taip pat valdininkų, kurie tarnauja siaurų visuomenės grupių interesams, pasipriešinimas demokratinėms reformoms, jų pastangos trukdyti ir varžyti piliečių konstitucines teises bei laisves.

Išskirtinis tokio žmogaus teisių suvaržymo pavyzdys - valstybės valdžios nenoras pripažinti piliečių teises kreiptis į teismus aplinkos klausimais, nors šią teisę garantuoja tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija, tiek Lietuvos valstybės 2001 m. ratifikuota Orhuso konvencija .

Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Ekonominės Komisijos (JTO EEK) *Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais* (Orhuso konvencija) buvo priimta 1998-06-25 4-oje Europos ministrų konferencijoje „Aplinka Europai“ ir Lietuvoje įsigaliojo 2001-10-30. Nuo tada Lietuva tapo Konvencijos šalimi, taigi Orhuso konvencija galioja Lietuvoje kaip neatsiejama Europos Sąjungos teisės dalis.

Lietuvos valstybė Konvencijos nuostatas privalėjo perkelti į savo nacionalinę teisę iki 2005 metų, t.y. pakeisti Lietuvos Respublikos įstatymus, kad šie neprieštarautų valstybės priimtiems tarptautiniams įsipareigojimams, tačiau ji to nepadarė. Todėl 2008 m. birželio 11-13 d. Rygoje įvykęs trečiasis Orhuso konvencijos šalių susitikimas sprendimu dėl esminės neatitikties (Decision III/6 on general issues of compliance; ECE/MP.PP/2008/2/Add.8 ir Decision III/6d on compliance by Lithuania with its obligations under the Convention, ECE/MP.PP/2008/2/Add.12) įpareigojo mūsų valstybę nacionalinės teisės aktus suderinti su Orhuso konvencija.

Svarbiausi žmogaus teisių suvaržymai kyla tada, kai valstybės valdžios ir savivaldos institucijos neleidžia piliečiams dalyvauti priimant pagrindinius su aplinka susijusius ir jų gyvenimą veikiančius sprendimus, o teismai už tokius mėginimus juos baudžia (tai nustatė ir tarptautinės organizacijos). Tuo tarpu Orhuso konvencija suteikia teisę visuomenei ne tik spręsti su žmogaus gyvenimo aplinka susijusius klausimus, bet ir įpareigoja kiekvieną asmeniškai ir kartu su kitais saugoti šią aplinką ir gerinti jos būklę dėl šios ir būsimų kartų gerovės.

Ypač atkreiptinas dėmesys į tai, kad valstybės teisės aktai, tarp jų LR Aplinkos apsaugos, Teritorijų planavimo, Administracinių bylų teisenos įstatymai, Civilinio proceso kodeksas iš esmės riboja piliečių galimybę saugoti aplinką ir kreiptis į teismus dėl jos. Negana to, teismai, vadovaudamiesi suformuota iš esmės pasenusia ir ydinga teismų praktika, priimdami sprendimus, leidžia persekioti piliečius vien dėl to, kad šie gina visuomenės (viešąjį) interesą arba kreipiasi į teismus dėl šio intereso gynimo.

Unikalus tokio persekiojimo pavyzdys – Komercinės bendrovės civilinis ieškinys Vilniaus Žirmūnų rajono gyventojams už tai, kad šie apskundė Vilniaus m. savivaldybę ir plėtros bendrovę dėl užstatomos rekreacinės zonos ir naikinamos vaikų žaidimų aikštelės. Bendrovės prašymu teismas areštavo gyventojų nekilnojamąjį turtą, kad būtų galima padengti dėl neva piktavališkų gyventojų veiksmų patirtus nuostolius.

Kitas pavyzdys – kelių milijonų TEO LT litų ieškinys piliečiui V.Petrauskui už tai, kad šis išdrįso apskusti žemės sklypo detaliojo plano rengimo procedūrą ir prašė sustabdyti, jo nuomone, neteisėtas minėtos bendrovės statybas.

Analogiškai treji metai teismuose bendrovė UAB „Rojaus apartamentai“ bylinėjasi su piliečiais J.Markevičiene, T.

Bakučioniu, V. Damaševičiumi ir G. Urbonu, pateikusi jiems 1,5 mln. litų ieškinį (civilinė byla Nr. 2-1266-39/2008) dėl neva padarytos žalos, nors iš tikrųjų dėl to, kad šie asmenys gindami kultūros paveldą - visuomenės teisę (viešąjį interesą) išsaugoti Vilniaus senamiestį nuo neteisėtų statybų, apskundė teismui Vilniaus apskrities viršininko administraciją dėl įstatymų pažeidimų detaliojo plano viešo svarstymo su visuomene.

Pastarosios dienomis viešojoje erdvėje nuskambėjo šios bendrovės atstovo grasinimai padidinti minėtiems piliečiams ieškinius iki 8 milijonų litų, dėl neva dėl jų kaltės dar labiau išaugusių nuostolių.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija pareiškia, kad dabartinė viešąjį interesą ginančių žmonių teisinė padėtis mūsų valstybėje yra daugiau netoleruotina.

Civiliniai ieškiniai, kurie pateikiami asmenims arba nevyriausybinėms organizacijoms dėl atvirų pasisakymų viešojo intereso klausimais ar jo gynimo teismuose, demokratiškos valstybių teismų praktikoje yra išskiriami į atskirą kategoriją ir vadinami „strateginiais ieškiniiais prieš visuomenės dalyvavimą“ (SIPVD). Tokiais ieškiniiais valdžia ir verslo grupės siekia sutramdyti piliečius ir nevyriausybinės organizacijas, teismuose reikalaujanti juos nubausti dėl neva padarytos žalos ir kenkimo, o iš tikrųjų siekiant juos įbauginti, atgrasyti ir nutildyti bei visaip suvaržyti visuomenės teises, kurias garantuoja LR Konstitucija, Lietuvoje galiojanti tarptautinė ir ES teisė bei kiti Lietuvos įstatymai.

Įvertinusi Lietuvos valstybės tarptautinius įsipareigojimus, kurie kyla iš Orhuso konvencijos Lietuvos žmogaus teisių asociacija prašo:

1. LR Prezidentę ir LR Seimo Pirmininkę inicijuoti Administracinių bylų teisenos ir kitų įstatymų bei Civilinio proceso kodekso pataisas, kad minėtieji įstatymai ir teisės aktai kuo skubiau būtų suderinti su Europos Sąjungos teise.
2. Pašalinti piliečiams kliūtis pasinaudoti teise kreiptis į teismus, įskaitant finansines kliūtis ir sunkiai prieinamas teises paslaugas, teikti paramą viešąjį interesą aplinkos klausimais ginantiems advokatams bei nevyriausybinėms organizacijoms.
3. Užtikrinti Konvencijos 3 str. 8 d. nuostatos įgyvendinimą, kur nurodoma, jog „kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenys, įgyvendinantys šioje Konvencijoje numatytas savo teises, nebūtų baudžiami už savo veiklą, persekiojami arba kitais būdais varžomi.“
4. Generalinę prokuratūrą ir Nacionalinę teismų administraciją užtikrinti, kad teisėjai, prokurorai, advokatai ir kiti teisininkai žinotų Orhuso konvencijos nuostatas ir būtų pasirėngę vykdyti savo pareigas įgyvendinant šią konvenciją.
5. Kadangi, esant nacionalinių teisės aktų nesuderinamumui su ES teise, pastarosios teisės aktams teikiama viršenybė, Lietuvos žmogaus teisių asociacija kviečia Respublikos teismus, nagrinėjant civilines ir administracines bylas, susijusias su aplinka ir piliečių teise kreiptis į teismus dėl aplinkos ir viešojo intereso gynimo, pirmiausia vadovautis Orhuso konvencijos nuostatomis, t.y. ginti kiekvieno piliečio teisę dalyvauti ir spręsti su žmogaus gyvenimo aplinka susijusius klausimus, užtikrinant pigų (teismo išlaidos) greitą ir efektyvų bylos nagrinėjimą.

Kreipimąsi rengė:

Viktoras Petkus	-Lietuvos žmogaus teisių asociacijos garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
Vytautas Budnikas	-Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, LŽTA laikraščio „Pozicija“ vyr. redaktorius
Antanas Buračas	-Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas, LMA akademikas
Bronislovas Genzelis	-Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras, hab. daktaras, Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetų profesorius
Petras Grėbliuskas	-Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, teisininkas
Albertas Žilinskas	-Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, ekonomistas
Vytautas Girdzijauskas	- Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas iki 2005 m., rašytojas
Česlovas Ladukas	- Socialinių mokslų daktaras, docentas
Stanislovas Balčiūnas	- Žurnalo „Lietuvos švyturys“ vyriausiasis redaktorius
Romualdas Ozolas	-Buvęs LR vicepremjeras, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras, Baltijos Asamblėjos narys nuo jos įkūrimo, filosofas

Patvirtintas LŽTA komitete 2010 sausio 18 d.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOJE NETEISĖTAI, T.Y. PAŽEIDŽIANT LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJĄ, ĮSTATYMUS, TEISMŲ IR PROKURATŪRŲ PRIIMTŲ SPRENDIMŲ PERŽIŪRĖJIMO KOMISIJOS SUDARYMO

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Irenai Degutienei
Lietuvos Respublikos Prezidentei Daliai Grybauskaitei
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Andriui Kubiliui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS REIKALAVIMAS

2010 m. birželio 1 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „Valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas“.

Akivaizdu, kad tiek teismas, tiek visos ikiteisminio tyrimo institucijos nevykdo savo pareigų. Tai įrodo visuomenės nepasitenkinimas teismų ir prokuratūrų priimtais sprendimais. Paskutiniai įvykiai akivaizdžiai įrodė, kad teismai ir prokuratūros nukrypsta į šališkumus, priima tendencingus, neatitinkančius įstatymų sprendimus. Teismų sprendimai, vietoje kvalifikuotai, profesionaliai išdėstytų motyvų tampa ilgi filosofiniai traktatai, sunkiai suprantami eiliniam Lietuvos žmogui.

Darytina išvada, kad teismuose, kitose teisinėse institucijose, vis dažniau pažeidžiamas žmogaus teisių institutas.

Manoma, kad viena iš priežasčių yra teismų ir prokuratūrų Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtinta nepriklausomumo teisė, kuri sudaro sąlygas piktnaudžiauti. Tokiu būdu asmenys, dirbantys aukščiau nurodytose teisinėse institucijose, yra nekontroliuojami.

2010 m. gegužės 21 d. Lietuvos Žmogaus teisių gynimo asociacija, remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 73 straipsnio 3 dalimi kurioje nurodoma, kad „Prireikus Seimas steigia ir kitas institucijas. Jų sistemą ir įgaliojimus nustato įstatymas“, r e i k a l a u j a, kad būtų sudaryta Respublikinė Komisija, susidedanti iš visuomenės siūlomų garbių teisininkų, kitų profesijų atstovų, suteikiant Komisijai teisę peržiūrėti ir pateikti išsamius reikalavimus teisminėms institucijoms priėmusiems neteisėtus sprendimus Lietuvos asmenų byloje.

Todėl būtina Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti klausimą apie nepriklausomos kontrolės Komisijos sudarymą, į kurios sudėtį būtų pakviesti išskirtinai jokioms valdžios struktūroms nepriklausomi, visuomenės išrinkti teisininkai, kiti garbūs Lietuvos žmonės.

Lietuvos Žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas
Lietuvos Žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininko pavaduotoja

Romualdas Povilaitis
Nijolė Orentaitė

Pilėnų g. 7 – 46, Akademija, LT-53351 Kauno rajonas

Elektroninis paštas: povilaitis46@yahoo.com
nijole.orentaite@gmail.com

DĖL SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ RINKIMŲ ĮSTATYMO

Lietuvos Respublikos Prezidentei

Lietuvos Respublikos Seimui

Žiniasklaidai

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS

PAREIŠKIMAS

2010 m. liepos 14 d.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija atkreipia Lietuvos Respublikos Prezidentės dėmesį į tai, kad LR Seimas, 2010 m. birželio 30 d. priėmęs savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymą ir atsisakęs leisti rinkimuose kelti visuomeninių organizacijų sąrašus, užkerta kelią dalyvauti valstybės valdyme piliečių įsteigtoms visuomeninėms organizacijoms, įsteigtoms atstovauti vietos gyventojų interesams.

Šis įstatymas įtvirtina galimybę net ir praradusioms moralinį autoritetą politinėms partijoms vienašališkai proteguoti asmenis, nepasirengusius atstovauti vietos gyventojų bendruomenėms. Tuo būdu trukdoma piliečiams realiai įgyvendinti savo konstitucines teises, ignoruojamas 2007 m. vasario 9 d. Konstitucinio Teismo sprendimas dėl Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nuostatų atitikties Konstitucijai.

Pažymėtina, kad LR Konstitucinis Teismas nedviprasmiškai nurodė „būtinybę užtikrinti, kad teritorinių bendruomenių nariai turėtų galimybę būti renkamai į savivaldybės tarybą būdami įtraukti ir į kitokius – ne tik politinių partijų – sąrašus (o jeigu įstatymų leidėjas nuspręstų – ir individualiai). Susivienijimai (asociacijos), kurie pagal įstatymą turi turėti teisę sudaryti minėtus sąrašus, gali būti sukuriami tam tikriems savivaldybių tarybų rinkimams, bet jie, jeigu tai būtų nustatyta įstatyme, gali būti ir nuolat veikiantys.“

Tokiu būdu Konstitucinis Teismas nurodo, kad kandidatus į savivaldybių tarybos narius gali turėti teisę kelti tiek laikini tiek nuolatiniai gyventojų susivienijimai.

Išskirtinių partijų teisių įtvirtinimas įstatyme, kuris reglamentuoja savivaldą Lietuvos valstybėje, prieštarauja demokratijos principams ir Europos vietos savivaldos chartijos nuostatomis, nes suvaržo pavienių nepartinių kandidatų bei Lietuvos nevyriausybinių visuomeninių organizacijų (NVO) teises ir galimybes dalyvauti vietos savivaldos rinkimuose, trukdo piliečiams realiai dalyvauti valstybės valdyme.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija prašo Lietuvos Respublikos Prezidentę vetuoti minėtą savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymą ir grąžinti jį svarstyti LR Seimui kartu su pasiūlymais, įtvirtinančiais realią nepartinių kandidatų ir NVO teisę dalyvauti savivaldybių tarybų rinkimų procese.

Būtina vykdyti LR Konstitucinio Teismo išaiškinimą dėl NVO teisės dalyvauti rinkimuose, užtikrinti galimybę teritorinių bendruomenių nariams savo pasyviają rinkimų teisę įgyvendinti būnant įtrauktiems ir į kitokius – ne tik politinių partijų – sąrašus.

Tik susivieniję piliečiai gali lemti tolesnę mūsų valstybės pažangą. Nedideliai Lietuvos gyventojų daliai atstovaujančios politinės partijos negali ir neturi teisės uzurpuoti visiems piliečiams Konstitucijoje garantuojamų teisių bei laisvių dalyvauti valstybės valdyme – rinkti ir būti išrinktiems į vietos savivaldybių tarybas.

- Viktoras Petkus** -Lietuvos žmogaus teisių asociacijos garbės pirmininkas, Lietuvos Helsinkio grupės pirmininkas
- Vytautas Budnikas** -Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas, LŽTA laikraščio „Pozicija“ vyr. redaktorius
- Antanas Buračas** -Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjas, LMA akademikas
- Bronislovas Genzelis** -Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akto „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“ signataras, hab. daktaras, Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetų profesorius
- Petras Grėbliuskas** -Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, teisininkas
- Albertas Žilinskas** -Lietuvos žmogaus teisių asociacijos komiteto narys, ekonomistas
- Vytautas Girdzijauskas** -Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas iki 2005 m., rašytojas
- Česlovas Ladukas** - Socialinių mokslų daktaras, docentas
- Stanislovas Balčiūnas** - Žurnalo „Lietuvos švyturys“ vyriausiasis redaktorius

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės pirmininkas
Viktoras Petkus

PER 5000 KNYGŲ V. PETKUS PADOVANOJO M.ROMERIO UNIVERSITETUI

Metų pradžioje (kovo 24 d.) Mykolo Romerio universiteto rektorius prof. A. Pumputis priėmė Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjus – Asociacijos pirmininką Vytautą Budniką, Asociacijos Garbės pirmininką Viktorą Petkų ir pirmąjį Asociacijos vadovą, Mykolo Romerio universiteto profesorių, akademiką Antaną Buračą. Susitikime taip pat dalyvavo Mykolo Romerio universiteto studijų prorektorius dr. Giedrius Viliūnas.

Susitikimo metu buvo aptartos Asociacijos bendradarbiavimo su Mykolo Romerio universitetu perspektyvos. Lietuvos žmogaus teisių asociacijos Garbės

pirmininkas Viktoras Petkus Universiteto bendruomenei padovanojo savo apie 5000 humanitarinių knygų ir rankraščių biblioteką, kurioje yra retesnių disidentinio judėjimo ir teologijos leidinių, jų kartoteką.

Bendru sutarimu Mykolo Romerio universiteto bendruomenė įsipareigoja įsteigti vardinį Viktoro Petkaus fondą, prižiūrėti iš jo perimamas knygas, jas žymėti donatoriaus ekslibrisu.

Tikimasi, kad šiuo gražiu Universiteto rėmimo pavyzdžiu ateityje paseks ir kiti lietuvių inteligentijos atstovai, mūsų išeivija.

www.mruni.eu/lt/naujienos/ 2010 m.kovo 24 d.

Susitikimas universitete.

Mykolo Romerio universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis (viduryje), MRU prorektorius Giedrius Viliūnas (dešinėje šalia jo), Lietuvos žmogaus teisių asociacijos steigėjai: MRU profesorius ir pirmasis Asociacijos vadovas Antanas Buračas (dešinėje), Asociacijos primininkas Vytautas Budnikas (pirmas iš kairės), Asociacijos Garbės pirmininkas Viktoras Petkus (antras iš kairės)

Foto Vidūno Gelumbausko

DĖL ANTISEMITIZMO APRAIŠKŲ

Lietuvos žmogaus teisių asociacija svarstė Europos Komisijos kovai su rasizmu ir netolerancija trečiąją ataskaitą (2005 06 24) apie Lietuvą.

Asociacijos komitetas iš esmės pritarė šiai ataskaitai, tačiau pareiškė savo pastabas dėl dalies, kuri susijusi su antisemitizmo apraiškomis Lietuvoje. LŽTA nuomone, ši ataskaitos dalis tikslintina, nes joje neišanalizuotos ir neatskleistos esminės antisemitizmo apraiškų priežastys.

Raštu lietuvių ir anglų kalbomis išdėstyta savo nuomonę LŽTA išsiuntė Europos Komisijai kovai su rasizmu ir netolerancija, Tarptautinei žmogaus teisių lygų federacijai, Europos žmogaus teisių asociacijai, Lietuvos Respublikos Prezidentūrai, Seimui ir Vyriausybei.

Asociacijos įsitikinimu, Lietuvoje nėra gilių priešpriešų tarp žydų ir lietuvių tautybės piliečių, o tarptautinė bendruomenė turi kritiškai vertintų bet kurių asmenų viešus tautinės nesantaikos kurstyimus.

Apie antisemitizmą Lietuvoje ir jo apraiškų priežastis – kitame numeryje.

Vyriausiasis redaktorius Vytautas BUDNIKAS.
Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius.
Tiražas 1500 egz.

Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija. LŽTA Garbės primininkas Viktoras PETKUS, LŽTA pirmininkas Vytautas BUDNIKAS.
Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. Tel. 5 2429051; faksas: 5 2460752; komitetas@lzta.lt; www.lzta.lt